

שיר השירים (30)

הוידוי המכפר והלשון המלכין

פְּחוּט הַשָּׁנִי שְׁפָתַיָּךְ וּמִדְּבָרֶיךָ נְאֻהָה. (ד.ג.)

בביאורו לשיר השירים מפרש הגר"א פסוק זה אודות הכהן הגדול ביום הכיפורים, שמתחילה היה אומר "אנא ה' חטא העם הזה", והרי לכאורה הוא כמקטרג עליהם? אך הענין הוא, שצריך להתוודות על החטא, כמו שנאמר (משלי כח.יג): "ומודה ועוזב ירוחם", ונאמר (ירמיה ב. לה): "אשפטיך על אמריך לא חטאתי", ולכן היו קושרים בבית המקדש לשון של זהורית אדום בראשו של השעיר, להראות שאנחנו חטאנו אבל אתה ה' ברוב רחמיך תלכין אותו ותכפר לנו, וכן הכהן הגדול אומר: "אנא חטא העם הזה וכו' אנא כפר נא".

פְּחוּט הַשָּׁנִי שְׁפָתַיָּךְ וּמִדְּבָרֶיךָ נְאֻהָה כְּפָלַח הָרְמוֹן רִקְתָּךְ מִבְּעַד לְצַמְתָּךְ. (ד.ג.)

"פְּחוּט הַשָּׁנִי שְׁפָתַיָּךְ", מתיקות ונועם שפתותיהם ודיבוריהם, שמזמרים ומשבחים לה' בפייהם, ובמיוחד שירת הלויים הנהדרה. "וּמִדְּבָרֶיךָ נְאֻהָה", דבר ה', התורה והנבואה; וכמו שאמרו כאן במדרש "וּמִדְּבָרֶיךָ נְאֻהָה": אלו הנביאים (ילקוט שמעוני שיר השירים רמז תקפח).

"כְּפָלַח הָרְמוֹן רִקְתָּךְ", יפה היא כנסת ישראל כמו "פְּלַח הָרְמוֹן", המלא בריבוי גרגירים אדמומיים. כך ישראל הם ממולאים במצוות רבות, והם נאים במעשים טובים. *המלקט*

תפילה בכוונה, כלשון של זהורית

פְּחוּט הַשָּׁנִי שְׁפָתַיָּךְ וּמִדְּבָרֶיךָ נְאֻהָה. (ד.ג.)

"פְּחוּט הַשָּׁנִי שְׁפָתַיָּךְ", זה לשון של זהורית, "וּמִדְּבָרֶיךָ נְאֻהָה", זה שעיר המשתלח. אמרו ישראל לפני הקב"ה רבונו של עולם, אין לנו לשון זהורית ושעיר המשתלח. אמר להם: כחוט השני שפתותיך, רחישת פיך חביבה עלי כחוט השני של זהורית. (שיר השירים רבה, פרשה ד.)

יש לבאר את המדרש כך: בזמן שבית המקדש היה קיים, מה נכבד ומה טוב ונעים היה המחזה הזה לראות את הלשון של זהורית נחלק ומתלבן, וכך ידעו כולם שנתכפרו להם, אבל עתה, בגלות המרה, אין לנו לא מקדש ולא שעיר המשתלח ולא לשון של זהורית, וכל הצלחתנו היא בתפילתנו.

והנה במשנה (ברכות ה. ה) למדנו: אמרו עליו על רבי חנינא בן דוסא כשהיה מתפלל על החולים ואומר: זה חי וזה מת, אמרו לו: מנין אתה יודע? אמר להם: אם שגורה תפילתי בפי, יודע אני שהוא מקובל, ואם לאו, יודע אני שהוא מטורף, ואם כן עתה, כאשר אין לנו אלא "ונשלמה פרים שפתינו", וכאשר אנו קוראים את סדר היום ביום הכיפורים הרי זה חשוב לנו כאילו עשינו בפועל כל זאת, לכן עלינו להתפלל בכוונה, וכך יתפרש הפסוק "סלחתי כדבריך", כלומר כמידת כוונתך בתפילה.

וזו כוונת הפסוק "פְּחוּט הַשָּׁנִי שְׁפָתַיָּךְ", כלומר: כשם שהכפרה ניכרת 'בחוט השני', כן ניכרת היא בשגירות התפילה על שפתותינו, לכן עלינו להיזהר להתפלל בכוונה.

ספר "כמוצא שלל רב שיר השירים"

וזו מבאר הגר"א, כוונת הפסוק לפנינו: "פְּחוּט הַשָּׁנִי שְׁפָתַיָּךְ", אף שתחילת הדיבור הוא כחוט השני, שהוא צמר צבוע אדום, ומקטרג, כי הכהן הגדול היה אומר "אנא חטא העם הזה", אבל "וּמִדְּבָרֶיךָ נְאֻהָה", שהוא אינו אלא כדי להתוודות ולומר "אנא כפר נא", וכחוט השני של לשון זהורית, ואחרי וידויו ותפילתו, החוט השני שהיה אדום מתהפך ללבן.

ספר "כמוצא שלל רב שיר השירים"

פְּחוּט הַשָּׁנִי שְׁפָתַיָּךְ וּמִדְּבָרֶיךָ נְאֻהָה כְּפָלַח הָרְמוֹן רִקְתָּךְ מִבְּעַד לְצַמְתָּךְ. (ד.ג.)

והנה כבר דרשו חז"ל מהו "כְּפָלַח הָרְמוֹן רִקְתָּךְ", שנאמר זה על רשעים שבישראל, על אותם ריקנים שבעם סגולה, אשר גם בהם יש תורה, יש מצוות, יש מעשים טובים וישנם הרהורי תשובה.

וכדאיתא (עירובין יט.): אמר ר"ש בן לקיש אל תקרי ריקתך אלא ריקתך שאפילו ריקנין שבך מלאין מצוות כרימון, וכן הוא בשהש"ר בכמה דוכתי, ששבחו משה רבנו ויהושע את בני ישראל באומרם: "כְּפָלַח הָרְמוֹן רִקְתָּךְ", הרימון ריקתך הריקן שבך רצוף חרטות כרימון הזה, ריקנין שבכם רצופין מצוות ומעשים טובים. לומר לך דכל איש ישראל, כל אשר רוח ישראל סבא מפעמת בו, גם אם חטא, ישראל הוא, מלא הוא וגדוש בתורה ומעשים טובים. שהרי אם נפקח את עינינו נראה שמסובבים אנו יום יום שעה שעה במאות מצוות, בין אדם לחבירו, כגמ"ח בממון או בגוף, צדקה, עזרה לזולת, הארת פנים וכד'. ובין אדם למקום, כלימוד תורה, תפילה וכיוצא"ב, עד אין מספר. ואין יהודי אשר אינו לומד ושונה מעט, שעוזר לזולתו ולחבירו והרי יש דאפילו ריקנין שבישראל מלאים במצוות כרימון.

הגדה של פסח "שירת דוד"

פְּחוּט הַשָּׁנִי שֶׁפָּתַחְתִּיךָ וּמַדְבְּרִיךָ נְאֻהָהּ כְּפֶלַח הָרְמוֹן רִקְתִּיךָ
מִבְּעַד לְצַמְתִּיךָ (ג.ד.)

יש להבין מהו "ומדברך נאווה" ופירש"י "דבורך והי הוא מגזרת הנדברים וכו'" (יחזקאל לג) "אז נדברו יראי ה'" (מלאכי ג), כלומר מלשון דיבור וכן פירש האבן עזרא. אכן במדרשים מצאנו דביארו דהכתוב מדבר על זמן צאת ישראל ממצרים בעומדים על הים, ונאווה הוא מלשון זה א-לי ואנוהו. ולפי זה משמעות "דברך", היינו מדבר כפשוטו. וכפי שאמר הקב"ה לישראל "זכרתי לך חסד נעורך, אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר".

הגדה של פסח "שירת דוד"

פְּחוּט הַשָּׁנִי שֶׁפָּתַחְתִּיךָ וּמַדְבְּרִיךָ נְאֻהָהּ (ג.ד.)

בשם רבי אלימלך מליזענסק, בעל "נועם אלימלך", אומרים: שלמה המלך אומר: "מוות וחיים ביד הלשון" (משלי יח. כא) דהיינו: שישמור האדם מאוד לשונו שלא יכשל בדבור רע ומזיק. וזה הרמז בפסוק שלפנינו: "פְּחוּט הַשָּׁנִי שֶׁפָּתַחְתִּיךָ", אם נשמור שפתותינו כפי ששמרו את חוט השני ולשון של זהורית שיתלבן, ממילא יהיה "ומדברך נאווה", דיבורינו יהיו נאים וטובים, מתוך שמירת הלשון.

מפי השמועה

השירה שנאמר, על חיזוק באמונה!

פְּחוּט הַשָּׁנִי שֶׁפָּתַחְתִּיךָ וּמַדְבְּרִיךָ נְאֻהָהּ (ג.ד.)

"פְּחוּט הַשָּׁנִי שֶׁפָּתַחְתִּיךָ", בשעה שאמרו את השירה "אז ישיר משה", "ומדברך נאווה", שמראין באצבע ואומרים "זה א-לי ואנוהו" (שיר השירים רבה, פרשת ד). כך יש לבאר: אמרו חז"ל (סנהדרין ט:): באותה שעה (שעת קריעת ים סוף), ביקשו מלאכי השרת לומר שירה לפני הקב"ה. אמר להם הקב"ה: מעשי ידי טובעין ביים ואתם אומרים שירה לפני? והקשו המפרשים: אם כך, למה הותר לישראל לומר שירה? ותירצו, שישראל לא רצו לומר שירה על מפתם של מצרים, והשירה שאמרו היתה מתוך שמחה על כך שישראל זכו לחיזוק באמונה, כמו שנאמר: "וירא ישראל את היד הגדולה וכו' ויאמינו בה' ובמשה עבדו", על כך אמר מיד: "אז ישיר משה ובני ישראל". זו כוונת המדרש בפסוק שלפנינו: "פְּחוּט הַשָּׁנִי שֶׁפָּתַחְתִּיךָ", בשעה שאמרו את השירה, ואם תשאל: איך הורשו לומר שירה יותר ממלאכי השרת? על כך משיב המדרש ואומר: "ומדברך נאווה", שמראין באצבע ואומרים זה "א-לי ואנוהו". דהיינו: שבאו על ידי זה לאמונה שלימה, ועל כך הורשו לומר שירה.

ספר "כמוצא שלל רב שיר השירים"

הלכה: הלכות מילה

והנה הגם שאין לנו השגת בערכן וחיבותן של המצוות, שאין אתה יודע מתן שרכן של מצוות, מכל מקום במצות מילה פאר כל המצוות, גילו לנו חז"ל שהיא מצוה נעלה ביותר, והיא שקולה כנגד כל המצוות

שבתורה, ונודעת לה חשיבות ומעלה יתירה, הן מצד חומריה יותר משאר מצוות, והן מצד מעלתה וסגולתה. מצינו כמה ענינים בחומר מצוה זו שאין להם אח ורע בשאר מצוות, הלא המה מפורטים במשנה (נדרים פ"ג מ"א): רבי ישמעאל אומר גדולה מילה שנכתרה עליה שלש עשרה בריתות, רבי יוסי אומר גדולה מילה שדוחה את השבת החמורה, רבי יהושע בן קרחה אומר גדולה מילה שלא נתלה לו למשה הצדיק עליה מלא שעה, רבי נחמיה אומר גדולה מילה שדוחה את הנגעים, רבי אומר גדולה מילה שכל המצוות שעשה אברהם אבינו לא נקרא שלם עד שמל שנאמר (בראשית יז. א) "התהלך לפני והיה תמים". דבר אחר גדולה מילה שאלמלא היא לא ברא הקב"ה את עולמו שנאמר: (ירמיה לג, כה) "כה אמר ה' אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי" ספר "פסקים וחשובות" יו"ד

פתגם: אל תסמוך על הניסים, הם לא קורים כל יום.
ספר "שמחלה"

חקירה: בית דין בדיני ממונות

צריך אותם רק לקבלת העדות, אך לפסוק מספיקה הוראת חכם כהוראת איסור והיתר, או גם לפסוק צריך בית דין. (שיעורי ר' שמואל ב"מ ח"ב עמוד לא)

ספר "קובץ יסודות וחקירות"

סיפור: מעלות וחסרונות

לפני שהוכתר לרבה של דווינסק היה רבי מאיר שמחה גר בביאליסטוק בדירת עוני, שאליה הובילו מדרגות רעועות ועקלקלות. כשבאו פרנסי דווינסק לקחתו אחר כבוד אל עירם, תמהו ושאלו: הכיצד אנשי העיר מניחים לו לגאון כזה לדור במקום עלוב, ואינם נוקפים אפילו אצבע כדי לתקן לפחות מדרגות אלה! נענה הגאון ואמר: בעיני אנשי העיר אלה הן בחזקת מעלות (מעלה: מדרגה) ואילו בעינכם אינן אלא חסרונות.

ספר "חד וחלק" חלק א' (דף קעב)

שבת שלום

יוצא לאור לרפואה שלימה של דינה בת מרים, אברהם בן רבקה, מאיר בן גבי זווירה, אליהו בן תמר, ראובן בן איזא, סשא בנימין בין קארין מרים, מיכאל צירלי בן ג'ולייט אסתר, ויקטוריה שושנה בת ג'ויס חנה, רפאל יהודה בן מלכה, אליהו בן מרים, שלמה בן מרים, שמחה ג'וזת בת אליז, אבישי יוסף בן שרה לאה, אוריאל נסים בן שלמה, רבקה בת ליה, רישירד שלום בן רחל, נסים בן אסתר, מרים בת עזיזא, חנה בת רחל, דוד בן מרים, יעל בת כמונה, חנה בת ציפורה, ישראל יצחק בן ציפורה, יעל רייזל בת מרטיין היימה שמחה. זיווג הגון לאלודי רחל מלכה בת חשמה, הצלחה לחנה בת אסתר וליונתן מרדכי בן שמחה ברכה זרע של קיימא לבנה מלכה בת עזיזא וליאור עמיחי מרדכי בן ג'ייזל לאוני. לעילוי נשמת: ג'ינט מסעודה בת ג'ולי יעל, שלמה בן מחה, מסעודה בת בלה, יוסף בן מייכה. מורים משה בן מרי מרים. משה בן מזל פורטונה. שמחה בת קמיר.

